

18. 10. 2017

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Dobrá víra jako právní zásada?[1]

Mezi soukromoprávními autory existují různé názory ohledně povahy dobré víry v subjektivním slova smyslu (resp. její ochrany) jako obecné právní zásady. Aspirací tohoto článku je přednést některá relevantní stanoviska právní doktríny, jakož i přispět vlastním pohledem na tuto problematiku.

DOHNAL PERTOT SLANINA

advokátní kancelář

Lavický subjektivní kategorii dobré víry označuje jako obecnou zásadu právní. Podle jeho názoru je nutné chránit dobrou víru nejen v případech, kdy se na ni zákon výslovně dovolá, ale obecně.[2] Obdobný názor vyslovil ve svém nálezu i ústavní soud „dobrá víra vystupuje jako korektiv obecně platný pro občanské právo“.[3] Tomuto názoru přisvědčuje i systematické zařazení ustanovení normující presumpci dobré víry pod hlavu I. zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dale jen “NOZ”), nazvanou „Předmět úpravy a její základní zásady“, což může poukazovat na úmysl zákonodárce ukotvit tuto instituci v novém soukromoprávním kodexu jako obecnou zásadu.[4]

Rozdílně se na tuto otázku dívá Hurdík, který uvádí, že „v tomto smyslu (subjektivní dobré víry – pozn. autora) nejde tedy o obecné kritérium realizace subjektivních práv, neboť se jedná obvykle o to, zda právo vůbec vzniklo či nikoli a ne o problém jeho realizace či jinak vyjádřené obecné zásady právní“.[5] V kontextu právních řádů střední Evropy rovněž dodává, že „tento význam a jeho využití v objektivním právu nebývá (zejména v právním klimatu střední Evropy) příznivý pro nabytí kvality obecné právní zásady“.[6]

Shodně na subjektivní dobrou víru nahlížel i Tégl. Podle jeho názoru „dobrá víra ve smyslu subjektivním není právní zásadou (právním principem). Neuplatňuje se totiž jako určité objektivní kritérium (morální či mravní hodnotové pravidlo), jímž by mělo být poměřováno chování subjektů práva v konkrétních případech“.[7] Jako příklad uvádí nabytí věci od neoprávněného. Tato situace spočívá v tom, že určitá osoba koupí věc od jiné osoby, které však nepřísluší vlastnické právo k této věci, o čemž však kupující neví, ale z okolností by o tom vědět měl a mohl (neboť jednal nedbale a neproověřil si lépe prodávajícího). Kupující je v takovém případě ve zlé víře, a protože ve smyslu § 1111 NOZ nemůže z okolností prokázat svou dobrou víru, nemůže mu k věci ani vzniknout vlastnické právo. To však neznamená, že se takový držitel choval jakkoliv nemravně či nemorálně. Zlá víra (jako zrcadlový obraz dobré víry v subjektivním smyslu, který začíná tam, kde končí dobrá víra[8]) tedy nemusí být za všech okolností jednáním, které je v rozporu s morálkou či mravností. A naopak dobrá víra není nic, co by bylo morálně záslužné či uznáníhodné, naopak subjektivní dobrá i zlá víra jsou zpravidla kategorie hodnotově neutrální (vyjma případu, kdy např. kupující ví, že nabývá věc, která

byla odcizena).[9]

Subjektivní koncepci dobré víry Tégl vnímá primárně jako určitý obligatorní prvek skutkové podstaty, který musí být splněn, aby došlo k zákonem předvídanému následku (např. k naplnění skutkové podstaty vydržení vlastnického práva k věci je třeba – kromě Dobr dalších předpokladů – též tzv. poctivost držitele ve smyslu § 992 NOZ, tedy stav, kdy držitel oprávněně spoléhá na to, že je vlastníkem věci).[10]

Tégl se společně s Melzerem však v jiné - pozdější - práci, komentáři k § 7 NOZ, vyjadřuje již na několika místech opačně: *“vyjdeme-li z toho, že ochrana dobré víry je jedním z ústavních principů, (o čemž zřejmě není sporu) (...)”*[11]. Tito autoři zásadu ochrany dobré víry podřazují rovněž pod demonstrativní výčet zásad[12] soukromého práva uvedený v § 3 NOZ. Konkrétně pod obecně uznávané zásady spravedlnosti a práva, a to princip právního státu v tom smyslu, pokud působí v horizontálních vztazích: *„z principů právního státu jde zejména o princip ochrany právní jistoty včetně principu ochrany dobré víry (...)”*[13]

Podobně i Hurdík ve svém pozdějším díle hovoří o tom, že zásada dobré víry je *„jedním z klíčových projevů právní jistoty, která sama je základní zásadou materiálního právního státu (...)*. Z tohoto hlediska by ochrana právní jistoty byla neúplná, pokud by zároveň nebyla chráněna dobrá víra účastníků soukromoprávní vztahů“.[14]

Některé z výše uvedených názorů (především z těch, které subjektivní dobré víře odpírají povahu právní zásady) byly vysloveny ještě před přijetím NOZ. Přijetím soukromého kodexu došlo výslovně úpravě této koncepce mezi právními pravidly stanovující zásady soukromého práva, přesto se však na opodstatněnosti argumentů použitých ze zdrojů vztahujících se k předchozí úpravě podle mě nic nemění. NOZ nově vyjadřuje pouze vyvratitelnou domněnku dobré víry. Taková konstrukce umožňuje vyloučit obecně předpokládané dobrověrné jednání, pokud skutkové okolnosti svědčí o opaku, tj. že posuzovaný subjekt nejednal v dobré víře. Účelem domněnky je především stanovit, na čí straně leží důkazní břemeno, jde-li o posouzení, zda určitý subjekt jednal dobrověrně či nikoliv. Nabude-li například subjekt v dobré víře vlastnické právo k movité věci ve veřejné dražbě od neoprávněného ve smyslu § 1109 NOZ, je na osobě, která jeho dobrou víru rozporuje, aby prokázala, že tomu tak nebylo (důkazní břemeno nese jiná osoba než kupující od neoprávněného). Získá-li však subjekt movitou věc podle § 1110 NOZ (např. koupí od souseda), nabude kupující vlastnické právo pouze v případě, prokáže-li svou dobrou víru v oprávnění druhé strany (souseda) věc převést (důkazní břemeno nese kupující od neoprávněného). Zákonně vyjádření tak má spíše legislativně-technickou funkci v určení důkazního břemene, ale nestanoví žádné základní axiologické (hodnotové) východiska vlastní právnímu principu.[15] Obdobně se ohledně funkce subjektivní dobré víry ve svém článku vyjadřuje též Hurdík, *„užití pojmu dobré víry má svá východiska v ustanovení § 7, který formuluje presumpci dobré víry; jde však spíše o právní techniku, resp. právní metodu, než o právní princip, a to přesto že důvodová zpráva k § 7 charakterizuje presumpci dobré víry jako obecnou zásadu”*[16]

Mnozí autoři vymezují zásady práva tak, že *„se nejedná o ideje, nýbrž o výraz idejí v podobě norem obsahujících nejobecnější pravidla chování”*. [17] Na základě tohoto pojetí by měla subjektivní kategorie dobré víry stanovit určité požadavky na chování právních subjektů obdobně jako je tomu kupříkladu u principu poctivosti, který stanoví subjektům povinnost jednat v právním styku poctivě.[18] Z povahy této subjektivní kategorie je zjevné, že žádné pravidla chování pro subjekty neobsahuje, i tento fakt podle mě svědčí o oprávněnosti závěru, že dobrá víra v subjektivním slova smyslu není právní zásadou.

Ač mnoho autorů považuje subjektivní dobrou víru za právní zásadu vlastní soukromému právu, mám za to, že zde existují opodstatněné argumenty, na jejichž základě lze mít o tomto závěru minimálně

pochybnosti, tato subjektivní podoba dobré víry totiž nemusí dostatečně naplňovat požadavky kladené na přiznání statutu obecné právní zásady (vyjádření hodnot, stanovení pravidla chování apod.)

Mgr. Lukáš Dořičák

[DOHNAL PERTOT SLANINA, advokátní kancelář](#)

OLOMOUC | PRAHA | HRADEC KRÁLOVÉ | LETOHRAD

Palackého 75/21
779 00 Olomouc

Prvního pluku 347/12a
186 00 Praha 8

Komenského 266/3
500 03 Hradec Králové

Václavské náměstí 76
561 51 Letohrad

Tel.: +420 587 407 086
e-mail: info@akdps.cz

[1] V tomto článku je používán termín “právní zásada” a „právní princip“ promiscue.

[2] LAVICKÝ, P. In LAVICKÝ, P. a kol., op. cit. sub 12, s. 83.

[3] Nález ÚS ze dne 16. října 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06.

[4] Výslovným zakotvením této konstrukce dochází k překonání názoru formulovanému ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia NS ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 201/2005 stanovujícím „dobrá víra v tomto směru má totiž právní význam jen tehdy, stanoví-li to zákon (...)“, neboť vzhledem systematickému zakotvení presumpce dobré víry v hlavě I se tato použije na všechny a všechny vztahy, které v rámci soukromého práva vznikají.

[5] HURDÍK, J., op. cit. sub 8, s. 124.

[6] Tamtéž, s. 118.

[7] TÉGL, P., op. cit. sub 10, s. 50.

[8] HURDÍK, J., LAVICKÝ, P. Systém zásad soukromého práva. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 173.

[9] Tamtéž, s. 52.

[10] TÉGL, P., op. cit. sub 27, s. 183.

[11] MELZER, F., TÉGL, P. In MELZER, F. a kol., op. cit. sub 13, s. 141.

[12] S demonstrativním výčtem zásad se počítalo od počátku přípravy soukromoprávního kodexu. Srov. ELIÁŠ, K., ZUKLÍNOVÁ, M. Principy a východiska pro nový kodex soukromého práva. 1. vydání. Praha: Linde, 2001, s. 133.

[13] Tamtéž, s. 89.

[14] HURDÍK, J., LAVICKÝ, P., op. cit. sub 67, s. 173.

[15] MELZER, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 53 a rovněž HURDÍK, J. a kol. Úvod do soukromého práva. 3. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 76.

[16] HURDÍK, J. Dobrá víra. Právník, 2007, roč. 146, č. 5, s. 570.

[17] HURDÍK, J., op. cit. sub 8, s. 124.

[18] § 6 odst. 1 NOZ.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)
- [\(Ne\)vypořádání předmětu řízení u soudního smíru](#)
- [Nové limity opatrovnického rozhodování v judikatuře ESLP a Ústavního soudu](#)
- [Mimosmluvní odměna při společném zastupování více osob](#)
- [Nepřiznané koalice](#)
- [Společnost s podíly 50:50 - právní rizika patových situací a jejich smluvní řešení](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 34: Jednání za společnost - prokura](#)
- [Jak nastavit smlouvy s dodavateli podle nové právní úpravy kybernetické bezpečnosti?](#)
- [Vada koupené věci - kdy zjištěné nedostatky zakládají kupujícímu práva z vadného plnění a kdy nikoliv?](#)